

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/2440	21 november 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 44/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

[REDACTED SIGNATURE]

Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/2440 d.d. 21 november 1994

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

44/94

(Afgesloten 211200 NOV 1994)

Bosnië-Herzegovina

Vliegtuigen, waarschijnlijk afkomstig van de Kroatisch-Servische basis Udbina (UNPA-zuid) hebben de afgelopen dagen herhaaldelijk aanvallen uitgevoerd op Moslim-doelen in de stad Bihac (west-Bosnië) en andere plaatsen in de Moslim-enclave daaromheen. Daarbij is één van deze vliegtuigen (van het type ORAO) neergestort. Deze aanvallen dienden vermoedelijk ter ondersteuning van de offensieven die Bosnische, en vermoedelijk ook Kroatische, Serviërs hebben uitgevoerd op diverse plaatsen in de omgeving van Bihac. De genoemde luchtaanvallen vormen in ieder geval een schending van een resolutie van de VN-Veiligheidsraad van vorige week, die alle partijen oproept de grenzen van Bosnië-Herzegovina en Kroatië te respecteren. Bovendien lijken de aanvallen op Bihac in strijd met de resolutie, die deze stad tot "veilig gebied" verklaart. Op grond daarvan heeft de Veiligheidsraad de NAVO inmiddels gemachtigd luchtaanvallen uit te voeren op Servische doelen in Kroatië (vermoedelijk met name Udbina).

Inmiddels heeft de Kroatische regering de NAVO voor de duur van één week toestemming verleend voor aanvallen op Kroatisch grondgebied. Deze restrictie houdt verband met het feit dat de Kroatische regering, hoewel zij in beginsel positief staat tegenover het verzoek, vermoedelijk aan haar instemming de voorwaarde wil verbinden dat de VN meer druk moet uitoefenen op de Kroatische Serviërs om een compromis te bereiken over herstel van (economische) betrekkingen met Kroatië. Een nevenoverweging kan zijn dat Kroatië een precedent wil vermijden. Zagreb moet rekening blijven houden met de mogelijkheid dat nieuw wapengeweld noodzakelijk zal zijn ten opzichte van de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië). Indien dit zou leiden tot een internationale veroordeling van Kroatië, zou de stap tot NAVO-luchtacties tegen Kroatische doelen denkbaar zijn. Kroatië wil dit vanzelfsprekend vermijden.

Woordvoerders van het Vijfde (Moslim-)Korps hebben gesteld dat helikopters van de Kroatische Serviërs eenheden hebben overgebracht naar Bihac. Er zijn geen aanwijzingen dat dit juist is, alhoewel op Udbina inderdaad SVK-transporthelikopters (van het type Mi-8/17 HIP) zijn gestationeerd. Vermoedelijk maakt deze melding deel uit van de pogingen van de Moslims om te illustreren dat Kroatisch-Servische troepen de Bosnische Serviërs bijstaan in de omgeving van Bihac.

De Bosnische premier Silajdzic heeft gesteld dat de val van Bihac zou leiden tot een radicalisering van de Bosnische regering en mogelijk tot personele mutaties. Deze nieuwe regering, waarvan hijzelf naar eigen zeggen geen deel meer zou uitmaken, zou het plan van de Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina verwerpen. Vermoedelijk wil Silajdzic met dergelijke uitspraken de leden van de Contactgroep aanzetten tot maatregelen die de val van Bihac moeten voorkomen, zoals luchtaanvallen op Servische stellingen.

De afgelopen maanden waren er herhaaldelijk aanwijzingen dat Silajdzic ontevreden is met het door Izetbegovic gevoerd beleid, dat Silajdzic als te radicaal zou beschouwen. Er zijn aanwijzingen dat hij de oprichting van een eigen politieke partij voorbereidt. Tevens zou Silajdzic onlangs zijn ontslag hebben aangeboden. Dit zou door Izetbegovic zijn verworpen, omdat Silajdzic grote steun geniet onder de Bosnische bevolking. In geval van een verder radicalisering van de Bosnische politieke leiding en een verwerping van het voorstel van de Contactgroep zou het vertrek van Silajdzic alsnog denkbaar zijn.

Overigens heeft de Veiligheidsraad het afgelopen weekeinde een resolutie aangenomen die de strijdende partijen oproept de "veilige gebieden" (Bihac, Sarajevo, Srebrenica, Zepa, Gorazde en Tuzla) niet te gebruiken als uitvalbasis voor aanvallen. De Serviërs hebben de Moslims er herhaaldelijk van beschuldigd aanvallen vanuit deze steden uit te voeren om de mogelijkheden van de Serviërs om terug te slaan te beperken en NAVO-luchtaanvallen op Servische doelen uit te lokken. Zij wezen er in dat verband op dat de Servische aanvallen rond Bihac slechts een reactie vormen op Moslim-initiatieven van eerder deze maand. Waarschijnlijk zullen zij tegen deze achtergrond NAVO-luchtaanvallen op Udbina of andere posities presenteren als nieuwe indicaties dat de VN zich in de praktijk niet neutraal opstelt.

_____ maakt melding van een "gevaarlijke escalatie" van de situatie rond Sarajevo. De Moslims en de Serviërs hebben de afgelopen dagen aanvallen op elkaars stellingen uitgevoerd en daarbij gebruik gemaakt van zware wapens. Daarmee hebben zij de VN-resolutie die dit verbiedt overtreden. De afgelopen weken was weer sprake van een geleidelijke toename in de spanningen rond Sarajevo. UNPROFOR hoopt deze tendens door middel van onderhandelingen te keren.

De Bosnisch-Servische leider Karadzic heeft gesteld geen nieuwe overeenkomsten met UNPROFOR te zullen sluiten, totdat de bestaande zullen worden gehonoreerd. Ten opzichte van VN-afgezant Akashi zou Karadzic hebben gesteld dat UNPROFOR, in weerwil van de gedane beloftes, geen stappen heeft ondernomen om de berg Igman (ten westen van Sarajevo) te demilitariseren. Hoewel Akashi na afloop van de besprekingen met Karadzic heeft gesteld garanties te hebben ontvangen voor het ongehinderd verloop van humanitaire transporten en logistieke bewegingen ten gunste van UNPROFOR, lijkt Karadzic zich met de genoemde uitspraak een rechtvaardiging willen verschaffen voor verdere blokkades van dergelijke transporten.

Volgens Bosnische regeringsmededelingen is sprake van "Joegoslavische" militaire betrokkenheid bij de strijd in Bosnië-Herzegovina. Zo zouden zich, naast leden van "Joegoslavische" milities, ook reeds 7000 leden van de reguliere "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) in Bosnië-Herzegovina bevinden om de Bosnisch-Servische eenheden (VRS) bij te staan. Ook zou op 10 november een "Joegoslavisch" gevechtsvliegtuig van het type MiG-21 FISHBED Moslim-stellingen in oost-Bosnië hebben gebombardeerd. De genoemde mededelingen dienen vermoedelijk politiek-propagandistische doeleinden; er zijn geen aanwijzingen dat zij op waarheid berusten. Het ligt echter voor de hand dat er in "Joegoslavië" vrees bestaat voor nieuwe verliezen van de VRS. Indien de strategische positie van de Bosnische Serviërs onder zware druk zou komen te staan, is denkbaar dat de VJ inderdaad een directe militaire interventie in Bosnië-Herzegovina zou overwegen. Dit zou echter de kans verkleinen op een verdere verlichting van de internationale sancties tegen het land, waarop de "Joegoslavische" regering blijft hopen.

Een Moslim-functionaris uit de omgeving van Sarajevo heeft er ten overstaan van leden van de EU-waarnemersmissie op gezinspeeld dat de Moslims er zich wellicht niet mee tevreden zullen stellen om slechts 51% van het grondgebied van Bosnië-Herzegovina onder controle te krijgen. Als belangrijkste doel voor de door Moslims en Kroaten gevormde Bosnische Federatie noemde hij het aan de Moslims verschaffen van een toegang tot zee. Indien de Kroaten hierbij niet zouden meewerken, voorspelde hij nieuwe conflicten tussen hen en de Moslims. Tot op heden leken de militaire inspanningen van de Moslims er met name op gericht het feitelijke frontverloop in overeenstemming te brengen met de door de Contactgroep voorgestelde opdeling. In dat voorstel wordt de Federatie 51% van het Bosnische grondgebied toegedacht. Indien de bovengenoemde uitspraken op waarheid berusten, zouden de Moslims uiteindelijk hopen een nog groter deel van Bosnië-Herzegovina onder controle te krijgen. Opmerkelijk is ook dat de betreffende functionaris kennelijk niet uitsluit dat de Kroaten hun bondgenoten in een later stadium, als de Serviërs zijn verslagen, de (vitale) toegang tot de zee over Kroatisch grondgebied zouden kunnen verhinderen.

De leider van een kleine Moslim-partij in Mostar, de hoofdstad van Herzegovina, heeft ook gesteld rekening te houden met hernieuwde spanningen tussen Kroaten en Moslims. Hij gaf aan dat de SDA en de HDZ, de voornaamste partijen van respectievelijk de Moslims en de Kroaten, vooralsnog een gemeenschappelijk belang hebben bij het uitsluiten van kleinere groeperingen van de macht. Op langere termijn stelde hij echter dat de SDA een gecentraliseerde macht nastreeft, terwijl de HDZ veel macht toedenkt aan de kantons binnen de Federatie. Deze inschatting is vermoedelijk juist; Kroatische functionarissen hebben reeds geruime tijd onderstreept geen invloed van de Moslims toe te willen laten in de "Kroatische" gebieden van Bosnië-Herzegovina. Gezien het feit dat het aantal Bosnische Kroaten veel lager is dan dat van de Moslims (zij vormden bij de laatste volkstelling nog geen 20% van

[REDACTED]

de bevolking, terwijl de Moslims meer dan 40% uitmaakten), zou een centralisering van macht strijdig zijn met dit doel.

In dit verband is overigens vermeldenswaard dat de Bosnische media onlangs veel aandacht hebben besteed aan de herdenking van de massamoord in het Moslim-dorp Stupni Do, die de Bosnisch-Kroatische strijdkrachten (HVO) precies een jaar geleden heeft uitgevoerd. Op zich lijkt de aandacht voor die gelegenheid strijdig met de recente samenwerking tussen beide partijen. Wellicht hebben de Moslims daarmee willen benadrukken dat ook zij rekening houden met nieuwe onderlinge vijandelijkheden en dat zij nog steeds de uiteindelijke intenties van hun bondgenoten wantrouwen.

Ook het hoofd van politie in Mostar, een Kroaat, heeft de Federatie een "tijdelijke oplossing" genoemd, die slechts waarde zou hebben tot "overeenstemming zou zijn bereikt" met de Serviërs. Hij benadrukte dat hij nog geen maatregelen heeft genomen om de politiemacht te integreren. Ook deze uitspraak lijkt een weerspiegeling van het bestaande wantrouwen tussen Kroaten en Moslims. Zij lijkt erop te wijzen dat de betrokken Kroaat de mogelijkheid van hernieuwde strijd openlaat. Het is zeer wel denkbaar dat een dergelijke strijd zou uitbreken rond Mostar, dat door de Kroaten wordt opgeëist als hoofdstad van de door hen gedomineerde gebieden.

Overigens zijn er aanwijzingen dat de regering in Zagreb voorbereidingen treft voor mutaties in de HVO. Functionarissen die sceptisch zijn over de kansen voor de vorming van een Federatie zouden moeten worden vervangen door personen die wél bereid zijn de mogelijkheden daartoe te onderzoeken. Volgens deze melding is het overigens Tudjman zelf die uiterst sceptisch blijft over de mogelijkheden van een succesvolle implementatie van de Federatieplannen. Deze bedenkingen worden waarschijnlijk gedeeld door andere Kroatische topfunctionarissen, met name minister van Defensie Susak, die vorig jaar verantwoordelijk was voor de strijd van de HVO tegen de Moslims.

Kroatië

[REDACTED] maken melding van Kroatische troepenconcentraties rond de UNPAs-noord en -zuid. Zoals bekend heeft de Kroatische regering vorige week gezinspeeld op een mogelijk militair optreden tegen de Krajina wanneer de Moslim-posities rond Bihac onder sterke druk zouden komen te staan. In dit verband werd gewezen op de berichten dat troepen uit de Krajina (en derhalve in de Kroatische visie vanaf Kroatisch grondgebied) zijn betrokken bij de strijd in Bosnië-Herzegovina. Denkbaar is dat de concentraties rond UNPA-noord voorbereidingen voor zo'n operatie betreffen. De troepenbewegingen bij UNPA-zuid, die zich concentreren op de omgeving van de kustplaats Zadar, lijken geen rechtstreeks verband daarmee te houden. Het is echter zeker niet uitgesloten dat de Kroatische strijdkrachten de situatie rond Bihac als rechtvaardiging zullen gebruiken om de confrontatielijn in het

Dalmatische kustgebied verder in noordoostelijke richting op te schuiven. Overigens zijn er geen aanwijzingen dat de Kroatische strijdkrachten een grootschalig offensief voorbereiden.

Servië/Montenegro

Volgens een recente [REDACTED] studie naar de economische situatie in "Joegoslavië" blijft het voorzichtige herstel van die situatie aanhouden. Zo is de industriële productie in de periode februari-augustus 1994 met gemiddeld 3,9% toegenomen. De kosten van levensonderhoud zijn in die periode met slechts 0,6% gestegen en een aantal maanden zelfs gedaald. Het is echter op zijn minst prematuur om aan te nemen dat er sprake is van een duurzaam economisch herstel. Zo is de koopkracht van grote delen van de bevolking zeker niet vergroot. In september heeft Milosevic (die zelf een opleiding in de economie heeft genoten) de belangrijkste economische functionarissen van zowel de Servische als de Federale regering toegesproken. Hij stelde bij die gelegenheid dat de belastingen onvoldoende opbrengen, met name omdat de "Grijze Economie" onbelast is. De vraag van de consumenten laat in zijn visie te wensen over. Als een van de belangrijkste prioriteiten noemde Milosevic de noodzaak voor adequate investeringen in de industrie. De [REDACTED] studie onderstreept eerdere indicaties dat het economische herstelprogramma dat de regering begin dit jaar heeft ingevoerd weliswaar de hyperinflatie heeft beteugeld, maar geen basis heeft gelegd voor structureel economisch herstel.

De Servische commissaris voor de vluchtelingen heeft aangekondigd dat 100.000 etnisch-Servische vluchtelingen uit Kroatië en Bosnië-Herzegovina, die momenteel in Belgrado woonachtig zijn, zullen worden geherhuisvest in Kosovo. Met financiële steun van Serviërs in het buitenland zullen woningen worden gebouwd in gebieden "waar de Serviërs zijn verdreven". Zoals bekend verandert de etnische verhouding in Kosovo nog steeds in het voordeel van de Albanen, die reeds meer dan 90% van de bevolking uitmaken. Eerdere pogingen om Serviërs te stimuleren zich in Kosovo te vestigen, hebben nauwelijks succes gehad. Kennelijk ziet de Servische regering mogelijkheden om de Servische vluchtelingen in "Joegoslavië", die een belasting vormen voor de toch al precaire economie, een economisch betekenisvolle functie te geven en tegelijkertijd de etnische verhoudingen in Kosovo in eigen voordeel te beïnvloeden.

In de "Joegoslavische" pers is gemeld dat onlangs een ontmoeting heeft plaatsgevonden tussen Silajdzic en de leider van de moslim-meerderheid in de Servisch-Montenegrijnse regio Sandzak, Ugljanin. Bij die gelegenheid zou Ugljanin hebben gesteld dat er sinds april 1992 bijna 70.000 moslims uit Sandzak zijn verdreven door "Joegoslavische" veiligheidsinstanties. Silajdzic zou hebben verklaard dat Bosnië-Herzegovina het natuurlijke vaderland is van de moslims uit Sandzak. Er is reeds geruime tijd sprake van vervolging van moslims in Sandzak, al is niet zeker dat deze plaatsvindt op de door Ugljanin geschetste schaal. De aan Silajdzic toegeschreven opmerking houdt vermoedelijk verband met de

pogingen van het "Joegoslavische" bewind om aan te tonen dat de Bosnische regering de (etnische) situatie in "Joegoslavië" destabiliseert. Overigens staat vast dat er nauwe banden bestaan tussen de Bosnische SDA en de gelijknamige zusterpartij in Sandzak. Op grond daarvan heeft "Joegoslavië" herhaaldelijk vrees geuit voor een samenbundeling van Moslim-groeperingen in Bosnië, Sandzak, Kosovo, Albanië en Macedonië.

Macedonië

Griekenland heeft vorige week de toelating van Macedonië tot de CVSE met een veto doorkruist. Bovendien is er op bijeenkomsten in Genève, waar VN-afgezant Vance probeert te bemiddelen in de disputen tussen beide buurlanden, tot op heden geen vooruitgang geboekt. De Macedonische president Gligorov heeft naar aanleiding daarvan nogmaals onderstreept dat het Macedonische volk zich het recht voorbehoudt om zelfstandig de naam van het land te bepalen. Overigens toonde hij zich compromisbereid over alle andere kwesties, al stelde hij eerst Griekse bewijzen van goede wil af te wachten. Zoals bekend verzet Griekenland zich tegen het gebruik van de naam "Macedonië", die in Griekse ogen aanspraken op Grieks grondgebied zou inhouden. Ook protesteert het tegen het feit dat Macedonië Grieks geachte staatssymbolen gebruikt. Om die reden heeft Griekenland vorig jaar de onderlinge grens geblokkeerd, hetgeen de toch al precaire economische situatie in Macedonië verder heeft verslechterd. Aangenomen werd dat Gligorov na zijn herverkiezing als president en het behalen van de absolute meerderheid in het Macedonische parlement speelruimte zou bezitten voor een compromis met Griekenland. Vooralsnog zijn er echter geen aanwijzingen voor bereidheid daartoe bij de betrokken partijen.

Conclusie/voorzicht

In verband met de strijd in Bihac, die zich in Servisch voordeel lijkt te ontwikkelen, heeft de VN NAVO-luchtaanvallen op Kroatisch-Servische stellingen geautoriseerd. Indien deze aanvallen plaatsvinden, zullen zij door de Serviërs worden voorgesteld als een nieuwe indicatie van partijdigheid van de VN.

Er zijn aanwijzingen dat de Bosnische Moslims, die kansen zien om de Serviërs onder druk te zetten, zich mogelijk niet tevreden zullen stellen met de door de Contactgroep voorgestelde 51% van het Bosnische grondgebied. Premier Silajdzic heeft erop gezinspeeld dat de Bosnische regering het plan van de Contactgroep zou verwerpen indien Bihac door de Serviërs zou worden veroverd.

De kans bestaat dat Kroatië van betrokkenheid van Kroatische Serviërs bij de strijd rond Bihac gebruik zal maken om de druk op de Krajina op te voeren. Er zijn echter geen aanwijzingen dat Kroatië grootschalige offensieven voorbereidt.